

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора мистецтвознавства, професора,
завідувача кафедри дизайну Луцького національного технічного
університету Наталії Владиславівни СКЛЯРЕНКО**
на дисертаційну роботу **ДАНИЩУКА Олега Івановича**
на тему: **«ОБ'ЄКТИ ПРЕДМЕТНОГО ДИЗАЙНУ НА ОСНОВІ
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: ФОРМОТВОРЧІ ПОШУКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ»,**
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)
за спеціальністю 022 Дизайн
галузь знань 02 Культура мистецтво

Актуальність теми дослідження

Сучасний український дизайн розвивається в умовах посиленої уваги до проблем культурної ідентичності, збереження національної спадщини та пошуку актуальних форм її репрезентації. Особливого значення ці процеси набувають сьогодні, коли культурна спадщина дедалі активніше залучається до формування предметно-просторового середовища, стаючи джерелом нових дизайнерських рішень. Дисертант Олег Данищук піднімає актуальну проблему сучасної інтерпретації автентичних культурних кодів, ремісничих технологій і символічних образів української культури у предметному дизайні. Він доводить, що предметний дизайн здатний виступати дієвим засобом трансляції культурної пам'яті, поєднуючи історично сформовані принципи формотворення із сучасними технологіями та новими моделями споживання. Це створює передумови для формування конкурентоспроможної моделі українського дизайну, впізнаваного у національному та міжнародному культурному просторі.

Особливої важливості тема набуває у зв'язку з необхідністю розвитку дизайн-освіти як середовища збереження, передачі та творчого переосмислення культурної спадщини в умовах викликів воєнного часу. Тому дисертаційне дослідження Олега Данищука має стратегічне значення для України, оскільки сприяє культурній стійкості, протидіє втраті та нівелюванню національної самобутності та формує засади розвитку предметного дизайну як складової повоєнного відновлення та сталого розвитку держави.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення та висновки дисертації Олега Данищука є належно обґрунтованими та послідовно розкривають логіку проведеного дослідження. Автор опрацював значний масив вітчизняних і зарубіжних наукових праць з

теорії та історії дизайну, мистецтвознавства, етнографії, етнодизайну, культурології, досліджень традиційної предметної культури та художніх промислів. Джерельна база налічує 190 позицій (с. 177-194). Особливо важливим є використання останніх публікацій 2023-2026 рр., що дають можливість співвіднести українські практики з актуальним міжнародним дискурсом. Це дозволило сформулювати достатню теоретичну основу для подальшого аналізу сучасного предметного дизайну.

Переконливості та достовірності роботі додає широкий фактологічний матеріал. Автор звертається до різних за характером об'єктів і практик, зокрема авторських предметів, діяльності ремісничих майстерень, продукції сучасних брендів, предметно-просторових рішень тощо. Важливо, що цей матеріал не залишається на рівні опису окремих прикладів, а використовується для перевірки та конкретизації запропонованих у роботі теоретичних положень.

Методологічний інструментарій відповідає характеру поставлених завдань. Поєднання історико-мистецтвознавчого, порівняльного, типологічного, структурно-морфологічного, формально-композиційного, середовищного, семантичного, візуально-аналітичного та проектно-аналітичного методів дало можливість розглянути досліджувані об'єкти з різних позицій та перейти від окремих спостережень до системних узагальнень.

Суттєво демонструє доказовість та обґрунтованість положень дисертації розгорнутий візуальний ряд додатків (с. 195-403), що свідчить про систематизацію значного обсягу емпіричного та проектно-аналітичного матеріалу. Потрібно відзначити, що значна частина ілюстративного матеріалу представлена авторськими фотографіями, що посилює емпіричну основу роботи. Така різноманітність дозволяє простежити трансформацію культурної спадщини на різних рівнях предметно-просторового середовища.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Структура дисертації відповідає меті та поставленим завданням і відображає логічну послідовність розкриття обраної проблематики. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 403 сторінки, з яких 176 сторінок основного тексту, додатки становлять 209 сторінок. Значний за обсягом ілюстративний матеріал доповнює текстову частину та сприяє наочному представленню проаналізованих об'єктів і дизайнерських практик.

У **вступі** (с. 14-21) дисертант послідовно обґрунтовує актуальність обраної теми, визначає мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, окреслює хронологічні та географічні межі, визначає методологічну основу.

Сформульовані положення наукової новизни, теоретичне і практичне значення результатів узгоджуються із загальною логікою роботи.

У першому розділі **«ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ І МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ»** (с. 22-50) автор формує теоретико-методологічне підґрунтя дослідження, послідовно розглядаючи стан наукового опрацювання проблеми, основні поняття та підходи до вивчення предметного дизайну у взаємозв'язку з культурною спадщиною. Цінним здобутком дисертанта є переосмислення культурної спадщини як активного ресурсу дизайну. Олег Данищук розглядає її як систему матеріалів, технологій, конструктивних принципів, символічних кодів та моделей організації середовища, здатних до сучасної дизайнерської трансформації. Саме це положення створює теоретичну основу для типологізації та аналізу дизайн-об'єктів.

У другому розділі **«АНАЛІЗ ОБ'ЄКТІВ ПРЕДМЕТНОГО ДИЗАЙНУ, ЩО БАЗУЮТЬСЯ НА КУЛЬТУРНІЙ СПАДЩИНІ»** (с. 51-76) Олег Данищук розробив авторський аналітичний інструментарій дослідження, який дає можливість перейти від опису етнокультурних ознак предмета до системного аналізу механізмів трансформації культурної спадщини у сучасному предметному дизайні. Одним із вагомих результатів дисертації є розроблена категоріально-функціональна типологія, що містить поділ об'єктів на шість основних категорій. При цьому автор слушно враховує можливість їх перетину, оскільки сучасний предмет часто поєднує декілька функцій і не завжди може бути однозначно віднесений до однієї групи.

Важливою частиною розділу є визначення рівнів роботи з культурною спадщиною. Потрібно зазначити, що автор не обмежується теоретичною систематизацією, а перевіряє її на типових, суміжних та міждисциплінарних об'єктах, одночасно фіксуючи межі предметного дизайну. Це підвищує методологічну переконливість та можливість практичного використання типології в подальших дослідженнях.

У третьому розділі **«СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ТА ФОРМОТВОРЧІ ПІДХОДИ ДО ІНТЕГРАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У ПРЕДМЕТНИЙ ДИЗАЙН»** (с. 77-125) дисертант проаналізував сучасні практики інтеграції української культурної спадщини у предметний дизайн. Олег Данищук апробував запропоновану аналітичну модель на власних проєктах, на результатах діяльності майстерень, дизайнерських брендах та предметах серійного виробництва, а також у контексті об'єктів житлового, громадського, виставкового та комерційного середовища. У цілому наукові результати підтверджують працездатність запропонованої автором системи аналізу й водночас демонструють складність та неоднорідність сучасних процесів роботи з культурною спадщиною.

Проте найвагомішим науковим результатом третього розділу є систематизація механізмів української культурної спадщини у сучасному предметному дизайні та доведення того, що національна традиція формується не через буквальне цитування, а через її структурне, технологічне, функціональне та смислове переосмислення.

У четвертому розділі **«ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИЗАЙН-ОСВІТИ НА ОСНОВІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ»** (с. 126-170) Олег Данищук звертається до освітнього виміру проблеми та простежує історичні передумови формування підходів до роботи з культурною спадщиною у професійній підготовці дизайнерів. Аналіз діяльності художньо-промислових шкіл, ремісничих осередків і регіональних мистецьких закладів дозволив показати тяглість між традиційною ремісничою культурою та сучасним проєктним формотворенням. Важливим є те, що цей історичний матеріал використано для осмислення актуального стану дизайн-освіти, зокрема способів залучення локальних традицій, матеріалів і технологій у проєктні практики студентів.

На основі проведеного аналізу автор пропонує модель інтеграції культурної спадщини у дизайн-освіту, яка поєднує спільні теоретико-методичні засади з регіонально орієнтованими проєктними та практичними компонентами. Такий результат логічно завершує дослідження і переводить його теоретичні положення у площину професійної підготовки дизайнерів.

У **висновках** (с. 171-176) дисертації узагальнено результати проведеного дослідження, сформульовано його основні наукові положення та підсумовано результати виконання поставлених завдань. Висновки логічно впливають зі змісту розділів і відображають основні здобутки дисертаційної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна роботи полягає насамперед у системному теоретико-методологічному осмисленні предметного дизайну, сформованого на основі культурної спадщини України, як системи взаємопов'язаних процесів формотворення, культурної репрезентації та національної ідентифікації. Олегом Данищуком науково обґрунтовані механізми трансформації традиційних прототипів у сучасному предметному дизайні та систематизовано способи їх переосмислення (реконструкція, цитування, стилізація, інтерпретація, концептуалізація).

Важливими результатами є розробка категоріально-функціональної типології та принципів образно-морфологічного формотворення. Дисертантом запропоновано модель інтеграції культурної спадщини у дизайн-освіту, що

поєднує загальнонаціональні теоретико-методологічні засади з етнорегіональними компонентами.

Сукупність отриманих результатів розширює методичні можливості дослідження сучасного предметного дизайну та поглиблює розуміння культурної спадщини як чинника формування національно орієнтованого проєктного мислення дизайнера.

Повнота викладу положень дисертації в опублікованих працях

Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження достатньо відображені у публікаціях здобувача. За темою дисертації опубліковано 3 статті у наукових фахових виданнях України, у яких висвітлено ключові аспекти досліджуваної проблематики (с. 10). Окремі результати роботи (4 публікації) представлені у матеріалах наукових і науково-практичних конференцій. Зміст публікацій відповідає основним напрямам дисертаційного дослідження та засвідчує послідовну апробацію отриманих результатів.

Відповідність вимогам академічної доброчесності

Текст дисертаційного дослідження Олега Данищука засвідчує дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності. Використані теоретичні положення, наукові концепції та результати досліджень інших авторів, фактологічні та ілюстративні матеріали супроводжуються відповідними посиланнями на джерела. Ознак некоректного запозичення, які б ставили під сумнів самостійність виконаного дослідження, під час інструментальної перевірки та аналізу тексту дисертації не виявлено.

Практичне значення дисертаційного дослідження

Практична цінність роботи полягає у можливості використання запропонованих дисертантом підходів до аналізу культурної спадщини у сучасній дизайнерській та освітній практиці. Результати дослідження можуть бути корисними при розробці освітніх програм спеціальності «Дизайн», під час викладання дисциплін з предметного дизайну, етнодизайну, проєктування інтер'єру, історії дизайну та методології проєктної діяльності.

Окремий прикладний потенціал мають авторська категоріально-функціональна типологія, рівні роботи зі спадщиною та модель її інтеграції у дизайн-освіту. Вони можуть виконувати функцію аналітичного та проєктного інструментарію для практикуючих дизайнерів.

Практичну спрямованість дисертації підтверджують проєктні розробки автора, зокрема проєкт «Космацький», «Обидвоє», «Ethnominimalism», цифрова модель трансформації гуцульського різьбленого столу (додаток В, с. 393-398). А

також важливим практичним блоком є узагальнення реалізованих освітніх розробок, які засвідчують можливості впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітніх закладах, на виробництві чи в дизайнерських студіях.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційного дослідження варто звернути увагу на окремі положення та зауваження, які потребують додаткового пояснення:

1. У розділі 2 дисертації запропоновано п'ять рівнів роботи з культурною спадщиною: реконструкція, цитування, стилізація, інтерпретація та концептуалізація. Ця система є продуктивною для аналізу сучасних об'єктів предметного дизайну, однак на практиці межі між окремими рівнями є досить умовними. Зокрема, стилізація може переходити в інтерпретацію, а інтерпретація містити ознаки концептуалізації. У зв'язку з цим потребують додаткового пояснення критерії, за якими автор розмежовує суміжні рівні та визначає провідний рівень роботи з культурною спадщиною у конкретному дизайнерському об'єкті.

2. У розділі 2, п. 2.1.1 представлено ґрунтовно продуману авторську категоріально-функціональну типологію об'єктів предметного дизайну (с. 53-62). Проте є суперечності у формуванні логічного принципу її побудови: тип об'єкта (категорії 1-3) та його середовищно-семантична роль (категорії 4-6) розташовані в одному класифікаційному ряду (додаток В, с. 380-385). Рекомендовано змінити форму візуалізації типології та подати цю систему як багатовимірну матрицю з виділеними незалежними осями.

3. У розділі 4, присвяченому історичному розвитку мистецько-ремісничої та художньо-промислової освіти, помітна більша увага до Західних і Центральних регіонів України. Ширше залучення матеріалів інших регіонів могло б посилити порівняльний аспект роботи та дати можливість повніше простежити регіональні відмінності у способах використання культурної спадщини в предметному дизайні.

4. У роботі наявні незначні технічні та редакційні неточності, серед яких:

- бібліографічна неточність: підхід П.Олівера підтверджується джерелом [170] (с. 44), однак у списку джерел ця праця має номер [171], зазначимо, що інші джерела в дисертації наведено вірно;

- технічно-редакційна неточність: у змісті подана назва розділу 1 «Історіографія, методологія дослідження» та розділу 2 «Методологія аналізу предметного дизайну на основі культурної спадщини» (с. 12), у тексті розділ 1 має назву «Історіографія проблеми і методологія дослідження» (с. 22) та розділ 2

